

поліцейська функція виконавчої гілки влади в державі. Він є одним із засобів боротьби зі злочинністю, оскільки спрямований на забезпечення законності, охорону прав і свобод громадян і перевиховання злочинців. Застосування методу примусу в демократичному суспільстві відбувається лише за умов, коли всі інші заходи виховного характеру не дали необхідних результатів. Це свого роду антизахід держави на протиправну поведінку правопорушника. Громадяни, які не порушують правил поведінки, установлених нормами права, мають бути впевнені, що їх права та свободи будуть захищені за будь-яких обставин і від будь-яких посягань.

Зауважимо, що метод примусу в забезпеченні поліцейської функції держави - це її владний, негативний вплив на індивідів усупереч їх волі з метою забезпечення прав і свобод людини.

Звичайно, ми не можемо вважати примус головним методом боротьби з правопорушеннями. Але нині він є досить поширеним у діяльності поліції (міліції), зокрема при забезпеченні прав і свобод громадян.

Метод примусу для забезпечення поліцейської функції держави у сфері реалізації прав і свобод громадян завдяки своїй універсальності, стабільності та масштабам впливу дає позитивний результат. Він є підґрунтям для конкретних методів діяльності поліції (міліції) у сфері реалізації прав громадян. До них слід віднести такі методи: створення умов для реалізації громадянами їх прав. Сутність цього методу полягає в тому, що діяльність міліції спрямована на створення сприятливих умов для реалізації громадянами їх прав і свобод. Наприклад, підготовка органами внутрішніх справ документів для отримання громадянства України.

Складовою частиною цього методу може бути надання допомоги в скрутних життєвих обставинах, що є перспективним напрямом роботи міліції і який слід розвивати. Скрутні життєві обставини можуть бути найрізноманітнішими, проте працівники міліції завжди зобов'язані прийти на допомогу особі, яка до них звертається, і надати їй відповідну моральну чи фізичну підтримку;

профілактика порушень прав громадян - здійснюється до початку порушення прав людини та забезпечує охорону прав громадян [4, 201].

У результаті аналізу особливостей розвитку поліцейської функції нашої держави потрібно встановити загальну тенденцію, що характерна для всіх європейських

країн. Суть її полягає в поступовій спеціалізації різних державних органів, що здійснюють у своїй сукупності поліцейську функцію держави з відповідним обмеженням компетенції спеціалізованих органів.

Серед найважливіших завдань, які мають бути вирішені суспільством, що прагне сформуванню ідеологію та практику правової держави, є завдання підготовки кваліфікованих фахівців у галузі поліцейської діяльності держави, які володіють необхідним рівнем правосвідомості та правової культури. Це завдання має багатоаспектний характер. Проте вважаємо, що одним з найважливіших чинників її вирішення є введення в систему професійної підготовки юристів курсу поліцейського права. Водночас він необхідний для студентів і слухачів, які навчаються в системі вищих і середніх спеціальних навчальних закладів МВС України.

З урахуванням викладеного вважаємо, що наше суспільство сьогодні не потребує ліберальних цінностей, що полягають в обмеженні втручання державної влади в справи суспільства, а навпаки, потребує сильної державної влади, здатної ефективно здійснювати внутрішні управлінські (зокрема й поліцейську) функції, а отже, сильної та дієздатної міліції, яка професійно й грамотно виконуватиме свої обов'язки.

Література

1. Окольский А.С. О понятии полицейского права / Антон Станиславович Окольский. - Варшава: Варшав. университет. изд., 1894 - Т. VI.
2. Людвиг Гумплович. Общее учение о государстве / Людвиг Гумплович. - СПб.: Вира, 1910. - 247 с.
3. Білик В.М. Порівняльно-правовий аналіз функцій поліцейських апаратів зарубіжних країн та міліції України в умовах її європейської інтеграції / В.М. Білик // Бюлетень з обміну досвідом роботи: наук.-практ. вид. - 2008. - № 174. - С. 155-161.
4. Приватне життя і поліція. Концептуальні підходи. Теорія та практика / [Римаренко Ю.І., Шемшученко Ю.С., Томас Вюртенберг та ін.]; відп. ред.: Ю.І. Римаренко. - К.: КНТ, 2006. - 740 с. - (Людина. Суспільство. Поліція).

Криволапчук В.О.

доктор юридичних наук, доцент,
заступник начальника ДНДІ МВС України
Надійшла до редакції: 07.11.2014

УДК 35.08(477)

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено проблеми управління забезпеченням безпеки дорожнього руху в Україні. Визначено чинники, що зумовлюють високий рівень аварійності на автомобільному транспорті та напрямки протидії. Запропоновані організаційно-правові заходи щодо вдосконалення системи забезпечення безпеки дорожнього руху.

Ключові слова: управління, безпека дорожнього руху, транспорт, протидія, злочини, правопорушення, організаційно-правові заходи.

В статье освещаются проблемы управления обеспечением безопасности дорожного движения в Украине. Определены факторы, которые

обуславливают высокий уровень аварийности на автомобильном транспорте и направления противодействия. Предложены организационно-правовые меры по усовершенствованию системы обеспечения безопасности дорожного движения.

Ключевые слова: управление, безопасность дорожного движения, автомобильный транспорт, противодействие, преступления, правонарушения, организационно-правовые меры.

The article covers the accident prevention problems of road traffic in Ukraine. Factors depicting high level of accidents in automobile transport and direction of counteraction are defined. Organizational and legal measures

© А.К. Виноградов, 2014

on improvement of safety related system of road traffic are proposed.

Keywords: *management, security of the road traffic, automobile transport, counteraction, acts of crime, violation, procedural and institutional measures.*

Сучасний стан розвитку автомобільної інфраструктури, як у світі, так і в Україні характеризується стрімким зростанням кількості учасників дорожнього руху, кількості сучасних швидкісних транспортних засобів, і, на жаль, зростанням шкідливих для суспільства наслідків. Крім того, характерною ознакою автомобілізації в Україні є все більш наочна невідповідність вулично-шляхової мережі кількості транспортних засобів та інших учасників дорожнього руху, що призводить до конфліктних ситуацій на автошляхах, які є одними з головних причин дорожньо-транспортних пригод.

В Україні за період з 2005 по 2010 роки зареєстровано близько 293 тис. дорожньо-транспортних пригод, в яких загинуло майже 35 тис. і травмовано понад 286 тис. осіб. У 2010 році зареєстровано 31,7 тис. дорожньо-транспортних пригод, в яких загинуло 4,7 тис. осіб, серед яких 144 дитини, і постраждало майже 39 тис. осіб, серед яких 3,2 тис. дітей. Переважну більшість дорожньо-транспортних пригод скоєно з вини водіїв транспортних засобів (77 % загальної кількості). Рівень смертності внаслідок дорожньо-транспортних пригод в Україні (102 особи на 1 млн. жителів) значно перевищує показники таких держав, як Швейцарія (49 осіб), Німеччина (62 особи) [1].

Основними причинами смертності й травматизму внаслідок ДТП, на думку фахівців, є: неадекватний швидкісний режим і перевищення швидкості руху (27,7 %); керування транспортним засобом у нетверезому стані (4,8 %); неналежне використання ременів безпеки, засобів безпеки для дітей, шоломів та інших засобів безпеки (5,1 %); використання старих транспортних засобів, транспортних засобів, які перебувають у поганому технічному стані або в яких відсутні засоби безпеки (0,5 %); застаріла або недостатньо обслуговувана з технічного погляду дорожня інфраструктура, особливо яка не забезпечує безпеки пішоходів (1,2 %); незадовільні або небезпечні системи громадського транспорту (2 %); відсутність або недостатнє забезпечення дотримання законодавства у сфері дорожнього руху (5,4 %); недостатнє політичне усвідомлення й відсутність адекватних служб допомоги в разі травмування та реабілітаційних установ (1,5 %) [2, 5].

Злочини проти безпеки дорожнього руху становлять 97 % від інших злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту, а кількість постраждалих набагато перевищує їх кількість на всіх видах транспорту разом узятих [3, 6].

Загрозливі масштаби дорожньо-транспортних пригод з тяжкими наслідками є результатом функціонування транспорту і являє собою загрозу національній безпеці країни. Стан системи забезпечення безпеки дорожнього руху її роль та місце в державному управлінні потребує вдосконалення відповідно до розвитку суспільних відносин, а також вимагає формування державної політики з убезпечення дорожнього руху, охорони життя та здоров'я його учасників, власності, довкілля та інших суспільних відносин в Україні.

Забезпечення безпеки дорожнього руху є не тільки актуальним, а й дуже складним для держави завданням, тому що вимагає комплексних досліджень у багатьох галузях знань і, зокрема, юридичної науки для поглибленого дослідження причин та умов, що сприяють учиненню злочинів і правопорушень, підстав

кримінальної відповідальності, особливостей їх кримінологічної характеристики та запобігання.

Тому саме проблеми, пов'язані з організаційно-правовим забезпеченням безпеки дорожнього руху, безумовно, є сьогодні одними з найбільш актуальних у сфері протидії злочинності.

Окремим питанням, що належать до проблеми безпеки дорожнього руху, уже приділялася увага в працях учених-правників, серед яких необхідно виокремити роботи А.В. Гаркуші, В.К. Гіжевського, Т.О. Гуржія, А.М. Гусарова, Е.Ф. Демського, В.В. Доненка, М.М. Долгополової, В.В. Єгупенка, А.В. Мілашевича, В.А. Мисливого, В.В. Новикова, А.М. Подоляки, В.Й. Развадовського, О.Ю. Салманової, А.О. Собакаря, Я.І. Хом'яка та ін. містяться науково-обґрунтовані пропозиції. Але сьогодні, незважаючи на проведені наукові дослідження в означеній сфері, організаційно-функціональна структура, існуюча система управління безпекою руху залишається недосконалою і не в змозі в повному обсязі з урахуванням оперативної обстановки виконувати завдання щодо ефективної протидії автотранспортним злочинам, якомога в найбільш короткі проміжки часу надавати необхідну кваліфіковану допомогу учасникам дорожнього руху, які потрапили в дорожньо-транспортну пригоду, а також своєчасно проводити заходи щодо усунення шкідливих наслідків.

Мета статті є визначення напрямків оптимізації організаційно-правових заходів щодо вдосконалення управління безпекою дорожнього руху в Україні.

Однею з проблем державного управління у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів є відсутність належного організаційно-правового регулювання діяльності суб'єктів протидії правопорушенням і злочинам, які відповідно до нормативно-правових актів зобов'язані виконувати заходи, спрямовані на усунення причин та умов, що сприяють учиненню дорожньо-транспортних пригод.

Для оптимізації системи управління безпекою дорожнього руху необхідно на законодавчому рівні закріпити оптимальну структуру, функції, завдання, принципи, повноваження, умови, при яких можливо налагодити ефективну координацію та взаємодію між органами законодавчої, виконавчої, судової влади та громадськості, а також джерела фінансування, необхідні для ефективного та безпечного функціонування автомобільної інфраструктури.

Необхідною передумовою ефективної діяльності системи управління безпекою дорожнього руху, безумовно, є насамперед сталість системи. Необґрунтовані зміни структури, функцій, чисельності повноважень можуть призвести до негативних наслідків. При розбудові сучасної системи забезпечення безпеки дорожнього руху слід запровадити перевірений часом передовий досвід країн, які мають значно кращі показники, ніж в Україні, наприклад, Швейцарія, Німеччина.

Вплив на систему управління безпекою дорожнього руху можна простежити на прикладі підрозділів Державної автомобільної інспекції МВС України. Зміни організаційно-функціональної структури підрозділів ДАІ МВС України, які здійснювалися за роки незалежності, починаючи з 1993 року, не призвели до поліпшення стану аварійності на автошляхах України.

Для підвищення ефективності функціонування системи забезпечення безпеки дорожнього руху необхідно значну увагу приділити громадському контролю

й зв'язкам із засобами масової інформації, як дієвому механізму протидії фактам, що сьогодні, на жаль, мають місце, а саме неприйняття заходів уповноваженими органами по усуненню порушень утримання вулично-шляхової мережі, з урахуванням потреб громадськості, та дотримання її в належному стані, корупційні прояви при розслідуванні кримінальних справ ("мажорні" ДТП), нецільове використання бюджетних коштів, спрямованих на потреби системи, порушення законодавства з боку посадових осіб та ін.

На нашу думку, виправити недоліки, що мають місце в системі управління безпекою дорожнього руху, можна лише за допомогою запровадження дієвого механізму науково-обґрунтованого комплексу організаційно-правових заходів:

оптимізація структури системи управління безпекою руху на всіх без виключення ланках державного управління; удосконалення контрольно-наглядової діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху з правовим визначенням завдань, функцій, повноважень, організаційно-правової основи координації діяльності суб'єктів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та взаємодії між ними;

залучення до контролю за дотриманням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспортних засобів спільно з представниками засобів масової інформації з метою формування в суспільстві думки щодо неприпустимості порушення правил дорожнього руху, а також здійснення впливу на уповноважені органи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до законодавства для проведення заходів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють виникненню злочинів;

обов'язкове викладання в навчальних закладах, починаючи з дошкільних, правил дорожнього руху й правових основ відповідальності за порушення цих норм; своєчасне інформування всіх учасників дорожнього руху про можливість виникнення небезпеки, погіршення метеорологічної обстановки з чітким переліком дій по недопущенню шкідливих наслідків;

налагодження комплексної системи своєчасного виявлення небезпеки для дорожнього руху або ДТП з можливістю швидкого надання кваліфікованої медичної допомоги потерпілим, а також усунення шкідливих наслідків, які настали, або є загроза їх настання;

поступове обладнання залізничних переїздів, перехресть, пішохідних переходів розв'язками на різних рівнях, що значно зменшить кількість конфліктних місць;

підвищення ефективності організаційно-правових заходів, спрямованих на виключення фактів допуску до керування транспортними засобами осіб, які мають медичні протипоказання, осіб, які не мають достатніх навичок керування транспортними засобами, осіб, які не мають або позбавлені права на керування, а також випуску та експлуатації технічно-несправних транспортних засобів;

підвищення ефективності контролю за режимом праці та відпочинку водіїв, особливо зайнятих у перевозці пасажирів і небезпечних вантажів;

підвищення ефективності підготовки кандидатів у водії, програми навчання необхідно прийняти відповідно до вимог сьогодення з урахуванням їх індивідуальних особливостей;

налагодження функціонування інформаційно-аналітичної роботи з наданням розгорнутих відомостей

у ЗМІ та WEB-ресурсах, передусім офіційних, про чисельність, причини, наслідки дорожньо-транспортних пригод;

у зв'язку із загрозливими масштабами кількості ДТП та ступеня тяжкості шкідливих наслідків необхідним є посилення заходів адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту;

Особливу увагу слід сконцентрувати на законодавчому закріпленні оптимальної організаційно-функціональної структури забезпечення безпеки дорожнього руху з чітким розподілом повноважень і виключенням дублюючих функцій структурних підрозділів. Зазначимо, що потрібно комплексно відкоригувати пріоритети в роботі суб'єктів з протидії злочинам та правопорушенням, безпечної та ефективної організації дорожнього руху. Відповідним чином потрібно визначити й критерії оцінки цих структурних підрозділів, форм статистичної звітності за результатами їх діяльності відповідно до стану аварійності.

Література

1. Стратегія підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2015 року, схвалена Розпорядженням Кабінету міністрів України від 25 травня 2011 р. № 480-р. - Урядовий кур'єр від 06.07.2011 - № 120.

2. Бесчастний В.М. Наукові питання та роль Донецького юридичного інституту в забезпеченні безпеки дорожнього руху / В.М. Бесчастний // Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 15 жовтня 2010 р.). - Донецьк: Цифрова типографія, 2010. - 406 с.

3. Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 / В.А. Мисливий. - К., 2005. - 36 с.

4. Галімшина Г.В. Державний контроль на автомобільному транспорті в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / Г.В. Галімшина. - Дніпропетровськ, 2010. - 20 с.

5. Доненко В.В. Сучасні проблеми наукового забезпечення безпеки дорожнього руху / В.В. Доненко // Забезпечення безпеки дорожнього руху: науково-методичні аспекти, організаційно-практичні проблеми, перспективи та шляхи їх вирішення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 2 червня 2006 р.). - Донецьк: ДЮІЛДУВС, 2006. - 246 с.

6. Гуржій Т.О. Безпека дорожнього руху як складова національної безпеки / Т.О. Гуржій // Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 15 жовтня 2010 р.). - Донецьк: Цифрова типографія, 2010. - 406 с.

7. Гуржій Т.О. Актуальні проблеми державного прогнозування в сфері безпеки дорожнього руху / Т.О. Гуржій // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. пр. ДЮІЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. - 2009. - № 3. - С. 68-73.

*Виноградов А.К.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального та
адміністративного права
юридичного факультету*

*Одеського національного морського університету
Надійшла до редакції: 11.11.2014*